

บทคัดย่อ

บทคัดย่อคุณานิพนธ์ เสนอต่อโครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของ ความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและพัฒนาชนบท

การสร้างตัวแบบเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงาน พัฒนาชนบทระดับหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจครัวเรือน

โดย

พันตำรวจโท ภาณุวิชญ์ ทองยิ้ม

กรกฎาคม 2544

ประธานกรรมการที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญสม วราเอกศิริ

ภาควิชา/คณะ: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานพัฒนา ชนบทระดับหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจครัวเรือน มีวัตถุประสงค์เพื่อ: 1) ศึกษาขีดความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจครัวเรือน 2) พัฒนาขีดความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจครัวเรือน และ 3) ประเมินผลการพัฒนาขีดความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานพัฒนา ชนบทระดับหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจครัวเรือน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้นำท้องถิ่น ทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการจากทุกอำเภอในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 370 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 336 คน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ทั้งที่เป็นผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มประชาชน ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย สมรสแล้ว จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพทำนา มีรายได้อยู่ในช่วง 20,001- 30,000 บาทต่อปี ผู้นำท้องถิ่นมีอายุเฉลี่ย 41 ปีและส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการอาสาสาธารณสุข (อสม.) ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งมากกว่า 5 ปีขึ้นไป ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนมีอายุเฉลี่ย 42 ปี จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร (I) เทคโนโลยี (T) ระบบทางเศรษฐกิจในชุมชน (E) ทรัพยากรในชุมชน (R) มีจิตใจเสียสละ เพื่อส่วนรวม (M) และกลุ่มทางสังคม (S) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับขีดความสามารถของผู้นำ

ท้องถิ่นในการบริหารงานพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจครัวเรือน (C) ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า การพัฒนาขีดความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้านควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อบัจจัย การมีจิตใจเสียสละเพื่อส่วนรวมของผู้ปฏิบัติงาน (M) ข้อมูลข่าวสาร (I) กลุ่มทางสังคมในชุมชน (S) เทคโนโลยี (T) และระบบทางเศรษฐกิจในชุมชน (E) ตามลำดับ และพบว่าผู้นำท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ปัจจัยทรัพยากรในชุมชน (R) ส่วนประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ปัจจัยข้อมูลข่าวสาร (I) จากข้อค้นพบทำให้ได้ตัวแบบ MISTER-C เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในด้านปัญหาอุปสรรคนั้นส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้นำท้องถิ่นไม่มีความเสียสละ ขาดความสามัคคีในการทำงาน ไม่มีความรู้ ทักษะ และการบริหารจัดการที่ดีเพื่อพัฒนาหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจครัวเรือน

ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจครัวเรือนประกอบด้วย 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงที่หนึ่งได้ใช้แนวทาง MISTER-C มาดำเนินการพัฒนาขีดความสามารถ ผลปรากฏว่า ยังไม่สามารถพัฒนาการเสียสละเพื่อส่วนรวมของผู้นำถึงระดับที่น่าพึงพอใจได้ และยังมีผลปัจจัยอื่นๆ ตามมา ช่วงที่สอง ได้ใช้แนวทางสำหรับการพัฒนาขีดความสามารถผู้นำท้องถิ่นซึ่งได้มาจากการสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ทางสังคม ผลปรากฏว่า ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบที่มีความสมดุล เป็นระบบและองค์รวมคือ ตัวแบบ BAN-MISTER-C Model ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา กระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการพัฒนาขีดความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจครัวเรือนให้สูงขึ้นได้ มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้และเผยแพร่ได้

เมื่อประเมินผลการพัฒนาขีดความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจครัวเรือนจำนวน 30 คน ตามรูปแบบ แนวทาง กระบวนการ ขั้นตอนและวิธีการจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 จากผู้เข้ารับการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 42 ปี สมรสแล้ว จบการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 และประกอบอาชีพทำไร่และรับจ้างทั่วไป และตามรูปแบบการประเมินก่อนและหลังการพัฒนาใน 7 ขั้นตอน พบว่า รูปแบบ แนวทาง กระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการที่พัฒนาตามตัวแบบ BAN-MISTER-C Model ส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานพัฒนาชนบทระดับหมู่บ้านด้านเศรษฐกิจครัวเรือนให้สูงขึ้น ในด้านความรู้ ทักษะ การบริหารจัดการ และผลงาน

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะการวิจัยว่า ควรพัฒนาเนื้อหาให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถนำและประยุกต์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลให้เกิดความสมดุล องค์รวม และเป็นประโยชน์

ต่อกิจกรรมการพัฒนา ส่วนการฝึกอบรมควรให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัยของตัวแบบ BAN-MISTER-C Model ควบคู่ไปกับการศึกษาดูงานหมู่บ้านตัวอย่าง นอกจากนี้เมื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ควรคำนึงถึงปัจจัยสำคัญที่กระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทำให้ขีดความสามารถในการพัฒนาลดลง ได้แก่ การควบคุมจากหน่วยราชการ นโยบายของรัฐบาล การครอบงำหรืออิทธิพลในหมู่บ้าน ความพร้อมของผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้การวิเคราะห์ปัจจัยการเสียสละเพื่อส่วนรวม ควรมีกรอบการวิเคราะห์การกระตุ้นจิตสำนึกผู้นำท้องถิ่น และผสมผสานระบบคุณค่าหรือระบบเดิมซึ่งเป็นภูมิปัญญา หรือฐานความรู้เดิมของชาวบ้านให้มีความสมดุลในการพัฒนาด้านจิตใจ สำหรับผู้สนใจที่จะวิจัยต่อไปนั้น ต้องมีคุณลักษณะเชิงสหวิทยาการ เพื่อผสมผสานเนื้อหาของศาสตร์ต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายและวิธีการพัฒนา ควรศึกษาปัจจัยภายในหมู่บ้านกับปัจจัยภายนอกหมู่บ้าน หรือปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะผู้นำมาเป็นกรอบในการวิจัย และศึกษาเจาะลึกกว่า มีปัจจัยหรือเงื่อนไขอื่นมาใช้เพื่อพัฒนาจิตใจของผู้นำให้เสียสละเพิ่มขึ้นหรือไม่

ABSTRACT

Abstract of dissertation submitted to the Graduate School Project of Maejo University in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in Rural Planning and Development

MODEL CONSTRUCTION FOR IMPROVEMENT OF LOCAL LEADERS' RURAL DEVELOPMENT ADMINISTRATION CAPABILITY IN HOME ECONOMICS AT A VILLAGE LEVEL

By

POLICE LIEUTENANT COLONEL PANUWIT THONGYIM

JULY 2001

Chairman: Assistant Professor Dr. Boonsom Waraegsiri

Department / Faculty: Department of Agricultural Extension, Faculty of Agricultural Business

The objectives of this research were 1) to determine local leaders' rural development administration capability in home economics; 2) to develop their capability in such aspect; and 3) to evaluate their capability improvement. The data were collected by means of questionnaires from a sample of 370 leaders and 336 villagers from all the districts of Nakhonsawan province.

The findings revealed that the majority of the respondents were male, married, and had completed the fourth grade of primary education. They were paddy farmers and had an annual income of 20,001 to 30,000 Baht. The leaders had an average age of 41 years and most of them have been Health Volunteer Committee members, for at least 5 years. The majority of the villagers had an average age of 42 years. The hypothesis test indicated that information (I), technology (T), community economy (E), community resource (R), devotion for public (M), and social involvement (S) were positively correlated with the local leaders' rural development administration capability in home economics (C). Special attention should be given to the factors of devotion for public, information, social involvement, technology, and community economy consecutively to develop the local leaders' rural development administration capability. The local leaders did not give much significance to the factor of community resource, while the villagers did not pay much attention to information. It was

also found that the leaders lacked devotion for public, unity in working, knowledge and skill as well as management in developing home economics at a village level.

The improvement of local leaders' rural development administration capability in home economics was conducted through the action research organized in 2 stages. In the first stage, MISTER-C was employed to improve the leaders' capability, but it was found that devotion for public could not be improved satisfactorily. The second stage utilized an appropriate direction for developing the local leaders' capability, derived from the first stage, resulting in the development of BAN-MISTER-C model, consisting of development direction, process, procedure, and methods to enhance the local leaders' rural development administration capability in home economics.

To evaluate the local leaders' improvement, the development pattern, direction, process, procedure and method were developed from the results of the second objective, for a trial on 30 persons in the target group. Most of those 30 target persons were female, 42 years old on average, married, had completed the fourth grade of primary education at the most, and earned their living by farming or selling labour. The results of the evaluation, according to the 7 steps of pre- and post-development, indicated that the pattern, direction, process, procedure, and method of development according to BAN-MISTER-C model, positively affected the local leaders' improvement in rural development administration capability in home economics in the aspects of knowledge, skill, management, and work output.

It was recommended that the contents of the training process should be developed in such a way that the local leaders could utilize natural and human resources for the benefit of development activities. The training should provide them with knowledge and understanding of the 6 factors of the BAN-MISTER-C model and should be done together with visits of successful villages. To implement this procedure elsewhere, the factors affecting development capability should be taken into account, namely government agency control, government policy, local underground influences, and readiness of the local leaders. The analysis of devotion for public should make use of analytical framework to arouse the local leaders' conscience and incorporate value into their minds. Moreover, those who will conduct future research should be highly multi-disciplinary, and able to integrate the contents of multi-disciplines to achieve the aim and method of development. Internal and external factors of the community should be dealt with deeply, and the factors determining leadership should be one among the frameworks of the research. Besides, traditional, moral and all other factors should be examined to benefit the development of their devotion for public.

